

საქართველოს ისტორია

ვინ იყო საფრანგეთის უცხოური ლეგიონის ლეგენდარული გმირის დიმიტრი ამილახვრის პაპა?

**Who was the ancestor of Dimitri Amilakvari –
the iconic figure of the french foreign legion?**

Rusudan Labadze

Doctor of History

Georgian National Academy of Sciences

ORCID ID: 0000-0001-5735-5417

rusudan.labadze@tsu.ge

+995 593 394 393

Abstract

The biography of Dimitri (“Bazorka”) Giorgi Amilakhvari (1906-1942), the commander of the 13th Demi-Brigade of the French Foreign Legion, who died in the Battle of El Alamein during the World War II North Africa campaign, contains a number of unspecified facts. In September 2020, the French publishing house (Lemme Edit), which publishes historical literature on famous military and political figures, issued the book “Dimitri Amilakhvari - The Fighting Prince”. It was the first book in France to honor the memory of Lieutenant Colonel Dimitri Amilakhvari. The author of the book cites information about the noble house of Zedginidze-Amilakhvari. According to this information Ivane Amilakhvari (1829-1905), general of the cavalry of the Imperial Russian Army, who distinguished himself in the Russo-Ottoman and Caucasus wars, is named as the ancestor of Dimitri Amilakhvari. Dimitri Amilakhvari is mentioned as Ivane Amilakhvari’s grandson on the website of the French Ministry of Armed Forces.

The issue of Dimitri Amilakhvari’s ancestors has not been specially studied in Georgian research literature. The scholars either do not address this issue at all or refer to him as the grandson of Ivane Amilakhvari. There are also a variety of Internet resources, family tree and genealogy archives which under the influence of multilingual online encyclopedia (mostly the Russian Wikipedia and the English Wikipedia), represents Dimitri Amilakhvari as a descendant of Ivane Amilakhvari, the famous general of the Imperial Russian Army. Finally, the book of the French historian Nicolas Ross “Between Hitler and Stalin: White and Soviet Russians in Europe during World War II”, reprinted in February 2021 in France, in which Dimitri Amilakhvari is considered as the representative of the Russian White Emigration.

In fact, who was Dimitri Amilakhvari's father – Giorgi son of Ivane Amilakhvari or Giorgi son of Otar Amilakhvari? Is it a coincidence that the name of Ivane (Niko) Amilakhvari is connected with the other branch of the noble house of the Amilakhvari? And what is the significance of establishing this fact?

Through the documentary sources, genealogical lists of the Amilakhvari family, and information of genealogy websites in the article is established that the ancestor of Dimitri Amilakhvari was not Ivane Amilakhvari, general of the cavalry of the Imperial Russian Army, but Otar Amilakhvari, descendant of another branch of this princely family.

Key words: Dimitri Amilakhvari, French Foreign Legion, El-Alamein, the noble house of Amilakhvari, Ivane Amilakhvari

რუსუდან ლაბაძე

ისტორიის დოქტორი

საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემია

ORCID ID: 0000-0001-5735-5417

rusudan.labadze@tsu.ge

+995 593 394 393

აბსტრაქტი

მეორე მსოფლიო ომის ჩრდილოეთ აფრიკის კამპანიის დროს ელ ალამეინის ბრძოლაში დაღუპული საფრანგეთის უცხოური ლეგიონის მე-13 ნახევარბრიგადის მეთაურის - დიმიტრი („ბაზორკა“) გიორგის ძე ამილახვრის (1906-1942) ბიოგრაფიაში არაერთი დაუზუსტებელი ფაქტია. 2020 წლის სექტემბერში, საფრანგეთში გამომცემლობა Lemme Edit-მა, რომელიც ცნობილი სამხედრო და პოლიტიკური მოღვაწეების შესახებ ისტორიულ ლიტერატურას გამოსცემს, დაბეჭდა წიგნი „დიმიტრი ამილახვარი - მეზრდოლი პრინცი“. ეს პირველი წიგნი იყო, რომლითაც საფრანგეთმა ვიცე-პოლკოვნიკ დიმიტრი ამილახვრის ხსოვნას პატივი მიაგო. წიგნის ავტორს მოჰყავს ცნობები ზე[ვ]დგინიძე-ამილახვართა საგვარეულოს შესახებ, რომლებშიც დიმიტრი ამილახვრის წინაპრად რუსეთის არმიის კავალერიის გენერალს, კავკასიისა და რუსეთ-ოსმალეთის ომებში სახელგანთქმულ ივანე ამილახვარს ასახელებს. დიმიტრი ამილახვრის პაპად არის ივანე ამილახვარი მოხსენიებული აგრეთვე საფრანგეთის შეიარაღებული ძალების სამინისტროს ვებგვერდზე განთავსებულ ბიოგრაფიაშიც.

ქართულ სამეცნიერო ლიტერატურაში დიმიტრი ამილახვრის წინაპრების საკითხი საგანგებოდ გამოკვლეული არ არის. მკვლევრები ამ საკითხს ან საერთოდ არ ეხებიან, ანდა მას ივანე ამილახვრის შვილიშვილად მოიხსენიებენ. ამას ემატება მრავალფეროვანი ინტერნეტ-რესურსები, გენეალოგიური პორტალები და სხვ. რომლებიც უცხოენო-

ვანი ვიკიპედიის (ძირითადად, რუსული და ინგლისური) გავლენით დიმიტრი ამილახვარს მეფის რუსეთის არმიის გენერლის შთამომავლად წარმოაჩენს. სულ ბოლოს კი, აღსანიშნავია, 2021 წლის თებერვალში, ისევ საფრანგეთში დაბეჭდილი ნიკოლა როსის წიგნი „ჰიტლერსა და სტალინს შორის: თეთრი და საბჭოთა რუსები ევროპაში მეორე მსოფლიო ომის დროს“, რომელშიც ფრანგი ისტორიკოსი დიმიტრი ამილახვარს რუსული თეთრი ემიგრაციის წარმომადგენლად განიხილავს (!).

სინამდვილეში ვინ იყო დიმიტრი ამილახვარის მამა - გიორგი ივანეს ძე ამილახვარი თუ გიორგი ოთარის ძე ამილახვარი? შემთხვევითია თუ არა ივანე (ნიკო) გივის ძე ამილახვარის (1829-1905) ოთარშენელ ამილახვრებთან დაკავშირება და რატომ არის მნიშვნელოვანი ამ ფაქტის დადგენა?

სტატიაში დოკუმენტური წყაროების, თავად ამილახვართა გენეალოგიური ნუსხებისა და გენეალოგიური პორტალების გამოყენებით დადგენილია, რომ დიმიტრი ამილახვარის პაპა რუსეთის საიმპერატორო არმიის კავალერიის გენერალი ივანე (ნიკო) გივის ძე ამილახვარი კი არ იყო, არამედ ოთარ გიორგის ძე ამილახვარი, თავად ამილახვართა სხვა შტოს წარმომადგენელი.

საკვანძო სიტყვები: დიმიტრი ამილახვარი, საფრანგეთის უცხოური ლეგიონი, ელ-ალამეინი, თავად ამილახვართა საგვარეულო, ივანე ამილახვარი

შესავალი

მეორე მსოფლიო ომის ისტორიის შესწავლა ენერგორესურსებისთვის ბრძოლის პრიზმაში, ერთი შეხედვით, უცნაურად გამოიყურება. ბანალურ შეკითხვაზე, რა დარჩენოდა ნაცისტურ გერმანიას ლიბიის უდაბნოში, პასუხიც მარტივი და ბანალურია - სუეცის არხის ხელში ჩაგდება და ამ გზით ახლო აღმოსავლეთის ნავთობის საბადოებზე გასვლა. ჩრდილოეთ აფრიკის რამდენიმე კამპანიას წლების განმავლობაში გერმანული არმიის ერთ-ერთი საუკეთესო ტაქტიკოსი გენერალ-ფელდმარშალი ერვინ რომელი წარმართავდა. სწორედ ჩრდილოეთ აფრიკის ბრძოლებში გაითქვა სახელი საფრანგეთის უცხოური ლეგიონის ვიცე-პოლკოვნიკმა დიმიტრი ამილახვარმა.

1921 წელს საქართველოს ბოლშევიკური ოკუპაციის შემდეგ ამილახვრების ოჯახმა ქვეყანა დატოვა და სტამბოლში გაემგზავრა. საფრანგეთის ვიზების მისაღებად მათ რამდენიმე თვე თურქეთში გაატარეს. 1922 წლის დასაწყისიდან ამილახვრებმა პარიზში დაიდეს ბინა. ოჯახს რომ დახმარებოდა, 16 წლის დიმიტრის სხვადასხვა სამუშაოს შესრულება უხდებოდა. ერთხანს სიტროენის კომპანიაში მანქანების მრეცხავად და მუშა-მექანიკოსადაც მუშაობდა (Huet, 2021: 27;

<http://divisionfrancaiselibre.eklablog.com/portrait-du-lieutenant-colonel-dimitri-amilakvari-13-d-b-l-e-1906-1942-a117553850>).

18 წლის ასაკში დიმიტრი ამილახვარმა სამხედრო კარიერა აირჩია და სენ-სირის სპეციალურ სამხედრო სკოლაში შესვლა გადაწყვიტა. ეროვნებისა და დიდგვაროვანი წარმომავლობის გამო, იგი პირდაპირ დაუშვეს უცხოელ მოსწავლე-ოფიცრად. საქართველოს მისიის მხარდაჭერით, სენ-სირის უმაღლეს სამხედრო სკოლაში უცხოელის სტატუსით სასწავლებლად ამილახვარი ოფიციალურად იქნა შერჩეული¹. 1924 წლის 13 ოქტომბერს დიმიტრი ამილახვარი სენ-სირის 111-ე გამოშვებას შეუერთდა (Huet, 2021: 28-29). “მოსწავლე-ოფიცერმა ამილახვარმა სენ-სირში გამოჩენისთანავე შესანიშნავი შთაბეჭდილება დატოვა. ეს იყო ტანადი ახალგაზრდა (1,82 მ სიმაღლის) მოხდენილი ფიგურით: წაბლისფერი თმა, კაუჭა ცხვირი, ცისფერი თვალები და გამჭოლი მზერა, დაჯილდოებული ბუნებრივი ელევანტურობით. მომხიბვლელი «ამილაკი», როგორც მას მეგობრები ეძახდნენ, ახალგაზრდა ასაკის მიუხედავად, სიმწიფის უკმარობას არ განიცდიდა“ (Huet, 2021: 31).

1924-1926 წლების გამოშვებარიფის სახელს ატარებდა². საფრანგეთის მოქალაქეობის არქონის გამო, უმცროსმა ლეიტენანტმა დიმიტრი ამილახვარმა სენ-სირის სპეციალური სამხედრო სკოლის დამთავრების შემდეგ, უცხოური ლეგიონი აირჩია და მის ელიტურ ნაწილს, ერთ-ერთ ყველაზე ძველ პოლკს, ალჟირში, სიდი-ბელ-აბესში შეუერთდა. 1929 წლიდან დიმიტრი ამილახვარი „თეთრკეპიანთა“³ მე-4 უცხოური პოლკის რიგებშია. პოლკოვნიკი კატრუს წინამძღოლობით 1932-1934 წლებში ამილახვარი მაროკოს „დამშვიდების“ რამდენიმე კამპანიაში მონაწილეობდა.

1 სენ-სირის სპეციალური სამხედრო სკოლა ყოველ გამოშვებაში, პირდაპირი დაშვების წესით, მოსწავლე-ოფიცერთა საერთო რაოდენობის დაახლოებით 10 % უცხოელს იღებს.

2 ელ-რიფი - ქედი ჩრდ. მაროკოში ატლასის მთათა სისტემაში. 1921-1926 წწ. ესპანეთისა და შემდეგ საფრანგეთის კოლონიურ იმპერიებს შეიარაღებული კონფლიქტი ჰქონდათ თვითგამოცხადებული რიფის რესპუბლიკის ბერბერულ ტომებთან, რომელსაც აბდ ალ-ქარიმი ედგა სათავეში.

3 თეთრი ქუდი (კეპი) უცხოური ლეგიონისადმი კუთვნილების სიმბოლოა. XX ს-ის დასაწყისში ლეგიონერები ლურჯ-ზოლიან წითელ ქუდებს ატარებდნენ, რომელიც პირველი მსოფლიო ომის დროს ხაკისფერმა შეცვალა. ლაშქრობების დროს მზისგან დასაცავად ჯარისკაცები ქუდზე თეთრ ნაჭერს იფარებდნენ. ლეგიონის ას წლისთავთან დაკავშირებით, 1930 წელს ლეგიონერთა ტრადიციული სამოსის აღდგენა გადაწყვიტეს და პოლკები ერთმანეთისგან რომ განესხვავებინათ წითელი, ლურჯი და თეთრის კეპები შემოიღეს. მეორე მსოფლიო ომის ბოლოს თეთრი კეპები უკვე ყველა პოლკზე გავრცელდა.

მეორე მსოფლიო ომის დაწყების შემდეგ დიმიტრი ამილახვარმა საფრანგეთის მოქალაქეობა მიიღო, რათა მისი სიკვდილის შემთხვევაში მეუღლისა და შვილებისთვის უცხო ქვეყანაში უსაფრთხო მომავალი უზრუნველყო.

1940 წლის აპრილში, მოკავშირეებისთვის რომ დაესწრო, რომლებიც ნორვეგიის ჩრდილოეთში, ქალაქ ნარვიკში საექსპედიციო კორპუსის გაგზავნას გეგმავდნენ, გერმანიამ დანიისა და ნორვეგიის წინააღმდეგ სამხედრო ოპერაცია დაიწყო. მოკავშირეთა მიზანი შვედური მალაროებიდან გერმანული ინდუსტრიისთვის რკინის მადნის ტრანსპორტირების შესაძლებლობის მოსპობა იყო. გერმანიის მძიმე მრეწველობისთვის რკინის ტრანსპორტირება ნარვიკის პორტით ხორციელდებოდა, რადგან ზამთარში ბალტიის ზღვაზე ოთხ-ხუთთვიანი ყინულის გამო ნავიგაცია შეფერხებული იყო. კაპიტანი ამილახვარი უცხოური ლეგიონის მე-13 ნახევარბრიგადის შემადგენლობაში ნორვეგიის კამპანიაში (9 აპრილი - 10 ივნისი) ჩაერთო. მე-13 ნახევარბრიგადა ფრანგულ-პოლონური საექსპედიციო კორპუსის ნაწილი იყო. გარდა ამისა, ნორვეგიის კამპანიაში მოკავშირეთა ძალებს ბრიტანელთა საექსპედიციო კორპუსი და ნორვეგიული დივიზია წარმოადგენდა.

მეორე მსოფლიო ომში მოკავშირეებმა პირველი გამარჯვება ნარვიკში მოიპოვეს, რომელიც, ამავდროულად, ხანმოკლე აღმოჩნდა. ნარვიკის ბრძოლაში გამოჩენილი გმირობისთვის დიმიტრი ამილახვარი გენერალ ვეიგანის 1940 წლის 31 აგვისტოს #299 ბრძანებით საპატიო ლეგიონის კავალრის ორდენით დააჯილდოვეს (Huet, 2020: 65).

1940 წლის 16 ივნისს დიმიტრი ამილახვარი საექსპედიციო კორპუსთან ერთად ნორვეგიიდან ბრეტანში დაბრუნდა. ნაცისტების მიერ ოკუპირებულ საფრანგეთში ბრძოლის გაგრძელება უკვე შეუძლებელი იყო, ამიტომ 19 ივნისს ამილახვარი მე-13 ნახევარბრიგადის რამდენიმე ოფიცერთან და მეთაურთან, პოლკოვნიკ მონკლართან ერთად სენ-ჟაკიუ-დე-ლა-მერში გაემგზავრა. იქიდან კი, 20 ივნისს სამხედრო გემით ინგლისში ჩავიდა. „ინგლისში ჩვენ გავეცანით შარლ დე გოლის მიმართვას⁴. მონკლარი, კენიგი და ამილახვარი ეწინააღმდეგებიან სამხედრო მეთაურების ბრძანებას, რომელიც სასწრაფოდ მაროკოში გამგზავრებისკენ მოგვიწოდებს. მათ მიემხრობა 15 000-დან ინგლისში მყოფი 1100 ლეგიონერი, რომლებიც თავისუფალი საფრანგეთის ძალების ბირთვის შეადგენენ. პოლკოვნიკი მონკლარი ამბობს: „საფრანგეთის

4 იგულისხმება საფრანგეთის სამხედრო მინისტრის მოადგილის, გენერალ შარლ დე გოლის 1940 წლის 18 ივნისის მიმართვა, რომლითაც გენერალმა ლონდონიდან, ბრიტანეთის სამაუწყებლო კომპანიის რადიოთი ფრანგებს წინააღმდეგობის მოძრაობის დაწყებისკენ მოუწოდა.

სახელით, მისი ღირსებისა და ერთგულების გამო, ჩვენ შევძლებთ ბოლო ვაზნების გასროლას“. კენიგი მზადაა ბრიტანულ ჯარშიც კი იმსახუროს, ამილახვარი განაცხადებს: „მე ვალში ვარ საფრანგეთის წინაშე და არ მივატოვებ, როცა ყველაზე მეტად ვჭირდები“, - ვკითხულობთ გენერალი ბერნარ სენ-ჰილიეს სიტყვაში, რომელიც 1992 წლის 24 ოქტომბერს დიმიტრი ამილახვრის გარდაცვალებიდან 50-ე წლისთავზე გათავისუფლების ორდენის რეზიდენციაში წარმოთქვა (<http://amalep.free.fr/le/grands/amilakvari/amilakvari03.htm>). მაშინ დიმიტრი ამილახვარმა ემიგრანტისთვის ურთულესი გადაწყვეტილება მიიღო, ვიშის რეჟიმს გაემიჯნა და რეზისტანსის მთავრობას - თავისუფალ საფრანგეთს შეუერთდა.

1941 წლის გაზაფხულზე მოკავშირეთა სამხედრო ოპერაციები ჩრდილო აფრიკასა და ახლო აღმოსავლეთში მიმდინარეობდა. ამ კამპანიებში დიმიტრი ამილახვარი ჯერ ერთრეაში იტალიელების წინააღმდეგ იბრძოდა, შემდეგ სირიაში. სირიის კამპანიის განმავლობაში, თავისუფალი საფრანგეთის ძალებთან შეერთების შემდეგ, 1941 წლის 25 სექტემბერს მას ლეიტენანტ-კოლონელის (ვიცე-პოლკოვნიკის) სამხედრო წოდება მიენიჭა. უფრო ადრე, 16 სექტემბერს ამილახვარი მე-13 ნახევარბრიგადის მეთაურად დაინიშნა. მე-13 ნახევარბრიგადა ამ დროს სამი ბატალიონისგან შედგებოდა. ამილახვარმა ნახევარბრიგადის დროშა გენერალ კატრუსგან სირიაში მიიღო.

დიმიტრი ამილახვარი 1942 წელს ლიბიის კამპანიაში თავისუფალი საფრანგეთის 1-ლი ბრიგადის მეთაურის გენერალი კენიგის თანაშემწე იყო. ლიბიის უდაბნოში, ბირ-ჰაკეიმის ბრძოლაში ღერძის ძალების წინააღმდეგ ამილახვარი ვერმახტის გენერალ-ფელდმარშალის, ერვინ რომელის დივიზიებზე კონტრშეტევებს ხელმძღვანელობდა. ბირ-ჰაკეიმის ბრძოლისთვის 1942 წლის 10 აგვისტოს შარლ დე გოლმა ეგვიპტეში, ელ-ტაგის სამხედრო ბანაკში „გათავისუფლების ჯვარი“⁵ გადასცა (De Gaulle, 1990: 22).

1942 წლის 23 ოქტომბერს ეგვიპტეში, ელ-ალამეინის ბრძოლაში ვიცე-პოლკოვნიკი ამილახვარი თავისუფალი საფრანგეთის პირველ

5 გათავისუფლების ორდენი - მეორე მსოფლიო ომის დროს გენერალ დე გოლის მიერ დაწესებული ჯილდო საფრანგეთისა და მისი იმპერიის გათავისუფლებაში შეტანილი განსაკუთრებული წვლილისთვის. ორდენის რევერსზე გამოსახულია ორმაგი, ე.წ. „ლოტარინგიული ჯვარი“. ორდენის დაწესების ბრძანების თავდაპირველ ტექსტში ორდენის წევრები „თავისუფლების ჯვაროსნებად“ იწოდებოდნენ. ბრძანების გამოქვეყნებამდე მასში ცვლილებები შევიდა და „ჯვაროსნები“ „თანამებრძოლებით“ შეიცვალა.

ორდენს სულ 1038 კავალერი ჰყავს. გათავისუფლების ორდენი საპატიო ლეგიონის ორდენის შემდეგ მეორე ფრანგული ეროვნული ჯილდოა. გათავისუფლების უკანასკნელი თანამებრძოლი, პოლიტიკოსი იუბერ ჟერმენი ა.წ. 12 ოქტომბერს 101 წლის ასაკში გარდაიცვალა.

ბრიგადასთან ერთად კარეტ-ელ-ჰიმეიმატის მთის გადალახვას ცდილობდა (De Gaulle, 1990: 75-76). პლატოს ნაწილი უკვე დაკავებული ჰქონდათ, როცა 24 ოქტომბრის დილას ფელდმარშალ რომელის ტანკები შეტევაზე გადავიდნენ, დიმიტრი ამილახვარი ჭურვის ნამსხვრევით სასიკვდილოდ დაიჭრა. „ოთხ ლეგიონერს მხრებით თავიანთი მეთაურის სხეული მოაქვთ. გენერალ კენიგს ისინი კარავში შეჰყავს. წითელი მზის ჩასვლასთან ერთად ლეგიონერები ჩირაღდანს ანთებენ. შორიდან ისმის ჩვენი არტილერიის ტყვების ქვემეხთა ზალპები. ეს გრანდიოზული და უსაზღვროდ სამწუხაროა. ასე გარდაიცვალა დიმიტრი ამილახვარი, ქართველი პრინცი, გათავისუფლების თანამებრძოლი“, - იხსენებს გენერალი სენ-ჰილიე⁶ (<http://amalep.free.fr/le/grands/amilakvari/amilakvari03.htm>).

დიმიტრი ამილახვარი თავდაპირველად ელ-ჰიმეიმატთან დაკრძალეს და მის საფლავზე ხის ჯვარი აღმართეს. დაკრძალვის ცერემონიას კათოლიკე მღვდელი, უცხოური ლეგიონის სამხედრო კაპელანი, გათავისუფლების თანამებრძოლი ყიულ ირლემანი და გენერალი კენიგი წარმართავდნენ⁷. მეორე მსოფლიო ომის ბოლოს დიმიტრი ამილახვარი ელ-ალამეინის (ეგვიპტე) ბრიტანული სამხედრო სასაფლაოს ფრანგულ ზონაში გადაასვენეს (Huet, 2021: 185).

მეთოდი

ნაშრომში დიმიტრი ამილახვრის წინაპრების საკითხის დადგენის გარდა, განხილულია მისი ცხოვრების სხვადასხვა ეპიზოდი. უცხოური ლეგიონის ოფიცრის შესახებ მიმოქცევაში არსებული ცნობები გადამოწმებული და დაზუსტებულია მისი თანამებრძოლებისა და შთამომავლების მოგონებების საფუძველზე. კვლევა დაფუძნებულია ისტორიულ-შედარებით და ემპირიულ მეთოდებზე, რაც საკვლევი მასალის კრიტიკულ ანალიზსა და გააზრებას გულისხმობს.

შედეგები

დიმიტრი ამილახვრის სახელი საისტორიო საზოგადოებისთვის კარგად არის ცნობილი, მაგრამ მის ბიოგრაფიაში არაერთი თეთრი ლაქაა. ეს შეეხება არა მხოლოდ მისი ცხოვრების ფრანგულ პერიოდს, რაც საფრანგეთის სამხედრო არქივების დამუშავებას მოითხოვს, არამედ

6 2004 წლის 28 ივლისს, სიკვდილის წინ დიმიტრი ამილახვრის მეგობარსა და თანამებრძოლს, გენერალ ბერნარ სენ-ჰილიეს უთქვამს: „ამილახვან მივდივარ. ის მე მეძახის“ (Huet, 2021: 187).

7 სენ-სირის სპეციალური სამხედრო სკოლის 1954-1956 წწ., 141-ე გამომწვევას ლეიტენანტ-კოლონელის დიმიტრი ამილახვრის სახელი - “Amilakvari” მიენიჭა. იმ დროს საფრანგეთის ეროვნული თავდაცვის მინისტრი გენერალი კენიგი იყო.

ამილახვრის წარმომავლობასა და მისი წინაპრების საკითხს. ამიტომ ლიტერატურაში ხშირად შევხვდებით მითსა და რეალობას შორის არსებულ სინამდვილეს, რომელიც კრიტიკულ შესწავლასა და დადგენას საჭიროებს.

სტატიაში თავად ამილახვართა საგვარეულოს გენეალოგიის, სერგი მაკალათიას სახელობის გორის ისტორიულ-ეთნოგრაფიულ მუზეუმში დაცული საბუთისა და უცხოენოვან გენეალოგიურ პორტალებზე არსებული ცნობების მიხედვით, დადგენილია დიმიტრი ამილახვრის წინაპრების ვინაობა; გამორკვეულია, რომ გენერალი ივანე ამილახვარი არ არის დიმიტრი ამილახვრის პაპა და მათ ნათესაურ კავშირზე აპელირება არასწორია; ყურადღება გამახვილებულია იმ ფაქტორებზე, რატომ ვხვდებით სამეცნიერო ლიტერატურაში, ბეჭდურ და ონლაინ გამოცემებში ურთიერთგამომრიცხავ ინფორმაციას ვიცე-პოლკოვნიკ დიმიტრი ამილახვრის ცხოვრებისა და მოღვაწეობის შესახებ.

მსჯელობა და დასკვნები

ქართულ სამეცნიერო დისკურსში დიმიტრი ამილახვარი მე-20 საუკუნის 70-იან წლებში შემოდის. 1975 წელს გამოცემული ქართული საბჭოთა ენციკლოპედიის პირველ ტომში, სტატიაში დიმიტრი ამილახვრის შესახებ, რომლის ავტორი პროფ. გივი ჟორდანიას, გენერალი ივანე ამილახვარი საერთოდ არ არის ნახსენები (ჟორდანიას, 1975: 391-392). იქვე, ენციკლოპედიის იმავე გვერდზე, ივანე ამილახვარს ცალკე სტატია ეძღვნება და დიმიტრი ამილახვართან ნათესაურ კავშირზე არაფერია ნათქვამი (მაგრაქველიძე, 1975: 392). გ. ჟორდანიას სტატია უცვლელად შევიდა „ენციკლოპედია საქართველოს“ პირველ ტომში, რომელიც 1997 წელს გამოვიდა (საქართველო, 1997: 129).

უფრო ადრე 1970 წელს გაზეთ «Молодёжь Грузии»-ში დაიბეჭდა ისტორიკოსების ილია ტაბაღუასა და ედუარდ მენაბდის სტატია, რომელიც დიმიტრი ამილახვრის შესახებ მოგვითხრობდა. მასშიც ამ კავშირის შესახებ არავითარი ცნობა არ არის (Молодёжь Грузии, 1970: 10 მარტი). პროფ. ილია ტაბაღუამ საფრანგეთსა და ალჟირში ყოფნის დროს საინტერესო მასალები შეაგროვა დიმიტრი ამილახვრის შესახებ. ეს საგაზეთო სტატიაც იმ მასალებზეა დაფუძნებული.

რატომ არ გვამცნობს არც ერთი ავტორი იმის შესახებ, რომ საფრანგეთის უცხოური ლეგიონის ვიცე-პოლკოვნიკი დიმიტრი ამილახვარი რუსეთის არმიის კავალერიის გენერლის, ივანე ამილახვარის შვილიშვილია? იმიტომ, რომ მათ შორის ნათესაური კავშირი არ არსებობდა. შემდეგდროინდელ გამოცემებში მკვლევრებს აღარ გაუთვალისწინებიათ ეს ლიტერატურა, მაგრამ სამეცნიერო თუ პოპულარულ სტატიებში დაუსაბუთებლად, ხაზგასმით მიუთითებდნენ მათი ნათესაობის შესახებ.

რის საფუძველზე შეგვიძლია ვამტკიცოთ, რომ დიმიტრი ამილახვრის პაპა არ ყოფილა ივანე ამილახვარი? პირველი და უმთავრესი არგუმენტი თავადი ამილახვრების გენეალოგიური ნუსხებია. ამ ნუსხების მიხედვით, დიმიტრის მამა, გიორგი ამილახვარი არის ოთარ გიორგის ძე ამილახვრისა და ქეთევან იოსების ასულ ჯორჯამის ვაჟიშვილი (ჩიქოვანი, 2010: 10-12). ოთარ გიორგის ძე ამილახვარს (1827-1877) პირველ ქორწინებაში ცოლად ჰყავდა თამარ ივანეს ასული ამილახვარი, მისივე გვარის ქალი. თამარ ამილახვრის მხოლოდ დაბადების თარიღია ცნობილი (1829), როდის გარდაიცვალა, არ ვიცით⁸. 1870 წელს ოთარ გიორგის ძე მეორე ცოლად შეურთავს ქეთევან იოსების ასული ჯორჯამე. გიორგი, დიმიტრი ამილახვრის მამა, იმავე წელს დაიბადა (ჩიქოვანი, 2010: 10). გიორგის გარდა, ოთარ ამილახვარსა და ქეთევან ჯორჯამეს ჰყავდათ ქალიშვილი - ანა, რომელიც ჩვილობაში გარდაიცვალა.

გიორგი ოთარის ძე ამილახვარსა (1870-1924) და მის მეუღლეს ნინო კონსტანტინეს ასულ ქსნის ერისთავს⁹ ექვსი შვილი ჰყავდათ (ჩიქოვანი, 2010: 10).

მშობლები:

♂ ოთარ გიორგის ძე ამილახვარი 1827-1877

♀ ქეთევან იოსების ასული ჯორჯამე 1845- ?

ქორწინება:

♀ ნინო კონსტანტინეს ასული [ქსნის] ერისთავი 1876-1935

შვილები

♂ კონსტანტინე 1901-1943

♀ ელენე 1903-1928

♂ ოთარი 1904-1924

♂ დიმიტრი 1906-1942

♂ დავითი 1909-1967

♀ ნატალია (დოდო) 1912-1945

8 თამარ ამილახვრის მამა პრაპორშჩიკი ივანე (იოანე) ნიკოლოზის ძე იხსენიება აღმოსავლეთ საქართველოს თავად-აზნაურთა ოჯახების 1850 წლის სიაში (ქართლ-კახეთის თავადები... 2005: 65). ამ სიაში ოჯახის უფროსის გარდა, ჩამოთვლილი არიან ოჯახის სხვა წევრებიც, კერძოდ, ივანე ამილახვრის პირველი ცოლი, მართა კალატოზიშვილი და შვილები: დიმიტრი, ვლადიმერი, თამარი და ნინო.

1849 წელს ივანე ამილახვარმა და მისმა სიძემ, თამარის პირველმა ქმარმა, ივანე ერისთავმა ყაჩაღობაში მიიღეს მონაწილეობა (ფოსტა გამარცვეს). მათ წოდებები და ტიტულები ჩამოართვეს და ციმბირში გადაასახლეს, ივანე ამილახვარი 10 წლით, ივანე ერისთავი - 5 წლით (ჩიქოვანი, 2010: 21). თამარი ამის შემდეგ, 1857 წელს ცოლად გაჰყვა ოთარ გიორგის ძე ამილახვარს. პირველ ქორწინებაში მას ერთი ვაჟი, შანშე (1850-?) ჰყავდა.

9 ნინო კონსტანტინეს ასული ქსნის ერისთავი სოლომონ I-ის შთამომავალია, V თაობა სოლომონ მეფისგან (ჩიქოვანი, 2020: 106).

სურ.1

ამილახვრების ოჯახი. პირველ რიგზე სხედან: მარცხნიდან - დიმიტრი ამილახვრის დედის დედა ნატალია აღმასხანის ასული ნიჟარაძე (1850-1913), დავითი (დათუნა), დოდო (ნატალია), დედა - ნინო ერისთავი ამილახვრისა, ოთარი, დიმიტრი. უკან დგანან: კონსტანტინე (კოტიკო), ელენე (ელიკო).

ამილახვართა გენეალოგიური ხის მონაცემების გარდა, საგულისხმოა გორის ისტორიულ-ეთნოგრაფიულ მუზეუმის ფონდში, დიმიტრი ამილახვრის საარქივო მასალებს შორის დაცული ერთი საბუთი. ეს არის ოთარშენის კანტორის ქვითარი, რომელიც გაცემულია სოფელ ტინისხიდელ გლეხზე, ფიდო იორამაშვილზე (გსიემ 7613-15). ქვითარის გამცემის ადგილას მითითებულია: «Отаршенская экономия по всем имениям Н.К. Урождённой Эристовой княгини Амилохори». ადვილი მისახვედრია, რომ ინიციალები „ნ.კ.“ ქალიშვილობის გვართ - ერისთავი, ნინო კონსტანტინეს ასული ქსნის ერისთავი, დიმიტრი ამილახვრის დედაა. საბუთი დათარიღებულია 1910 წლის 12 ქრისტეშობისთვით, ხელს აწერს გიორგი ამილახვარი. საბუთს უზის ბეჭედი, რომლის ზედა კიდეზე გამოსახულია ამილახვრების გერბი, ცენტრში ინიციალები „გ.ო.“, ქვემოთ რკალურად აწერია - „ამილახვარი“ (გსიემ 7613-15). ქვითარში აღნიშნულია ოთარშენის ეკონომია¹⁰, რომლის კანტორის მფლო-

10 ეკონომია - 1917 წლამდე მემამულის მსხვილი მამული; ამგვარი მამულის წარმოების ადმინისტრაციულ-საკანცელარიო განყოფილება, კანტორა.

Отаршенская экономія по всѣмъ имѣніямъ
Н. К. Урож. Эрстовой кн. Амилхори
КВИТАНЦІЯ № 236

Имя, отчество и фамилія просителя *გიორგი იოსებ შვიტი*

Жит. сел. уѣзд. губ. *ქაზახური*

На какой предметъ *ესი ვაჭარა იხილნებ სიძინებზე სურათი მხარე და ქაჯი მუყა, მ'წინას მხარე სიძინებზე ვაჭარ სიძინებ სურათი მხარე. 1910. წელს წინას*
~~სურათი მხარე~~

Цѣна *თხუთმეტი რუბლი*

Получено *თხუთმეტი რუბლი და ხარბი უბი 12რ. 80კ.*

Осталось *მხუთი რუბლი უარსი*

Подпись получателя *[Handwritten Signature]*

с. *ქაზახური 1910 წ. აღ. 15*

ქაზახური თხუთმეტი რუბლი მთვარა 1910 გ.

სურ. 2

საბუთი გაცემული ოთარშენის მებატონის გიორგი ამილახვრის მიერ ფილო იორამაშვილზე.

ბელი წინო ერისთავია და იგი (ქვითარი რ.ლ.) გიორგი ოთარის ძე ამილახვრის ბეჭდით არის დადასტურებული. ამდენად, ამილახვართა წუსხას რომ თავი დავანებოთ, ამ დოკუმენტს ვერსად გავექვევით. იგი ამტკიცებს, რომ დიმიტრი ამილახვრის მამა გიორგი ოთარის ძე იყო და არა გიორგი ივანეს ძე.

1927 წლის 25 აგვისტოს 21 წლის დიმიტრი ამილახვარი მასზე ორი წლით უფროს ირინე იოსების ასულ დადიანზე დაქორწინდა¹¹. ირინე დადიანი დედის, თამარ გრიგოლის ასული თარხან-მოურავის ხაზით, სოლომონ I-ის შთამომავალი იყო. მათი ქორწინება პარიზის მე-7 რაიონის მერიაში შედგა, შემდეგ კი ალექსანდრე ნეველის რუსულ ეკლესიაში მთელი ქართული ელიტის თანდასწრებით ჯვრისწერა ჩატარდა (Huet, 2021: 38-39). დიმიტრი ამილახვარსა და მის მეუღლეს სამი შვილი შეეძინათ¹². როგორც ამილახვრის მეგობარი, უცხოური ლეგიონის გენერალი სენ-ჰილიე მოგვითხრობს, დიმიტრი ამილახვარს უფროსი შვილი, გიორგი ალჟირში, სიდი-ბელ-აბესში გარდაეცვალა (<http://ama-lep.free.fr/le/grands/amilakvari/amilakvari02.htm>). მომდევნო ვაჟი, ოთარი მაროკოში, ქალაქ აგადირში დაიბადა, ქალიშვილი თამარი - პარიზში. მეორე მსოფლიო ომის დაწყებამდე ოჯახი დროგამოშვებით ჩრდილოეთ აფრიკაში ცხოვრობდა, სადაც დიმიტრი ამილახვარი მსახურობდა¹³.

11 ირინე (ბეგა) დადიანი იოსებ იულონის ძე დადიანისა და თამარ გრიგოლის ასული თარხან-მოურავის ოჯახში დაიბადა. მათ ექვსი ქალიშვილი ჰყავდათ. იოსებ დადიანი საქართველოს სოციალ-ფედერალისტთა პარტიის ერთ-ერთი დამფუძნებელი იყო. მონაწილეობას იღებდა ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის დაარსებაში. 1917 წლის რევოლუციამდე, როგორც სამთო ინჟინერი, ბაქოში ნობელების ფირმაში მუშაობდა. ირინე დადიანი ბაქოში დაიბადა.

1921 წელს რუსეთის მიერ საქართველოს ოკუპაციის შემდეგ ოჯახთან ერთად ემიგრაციაში წავიდა და პარიზში დასახლდა. იოსებ დადიანს განსაკუთრებული როლი მიუძღვის პოლიტიკური ორგანიზაცია „თეთრი გიორგის“ დაფუძნებაში.

12 საგაზეთო სტატიებში, დოკუმენტურ ფილმებში, რომლებიც დიმიტრი ამილახვრის ცხოვრებასა და მოღვაწეობას ეძღვნება შეცდომით არის მითითებული, რომ მას ორი შვილი ჰყავდა.

13 დიმიტრი ამილახვრის გარდაცვალებიდან ორ წელიწადში, 1944 წლის 27 დეკემბერს ირინე დადიანი ავტოკარის დროს დაიღუპა (მასთან ერთად დაიღუპა მისი და, ელისო დადიანიც). მცირეწლოვანი ოთარი და თამარი დადიანების ოჯახში, დეიდასთან იზრდებოდნენ.

როგორც სიკვდილის შემდეგ მეგობარს დაჰპირდა, გენერალი კენიგი დიმიტრი ამილახვრის შვილების მეურვე გახდა (Huet, 2021: 186). მათ შესანიშნავი განათლება მიიღეს. თამარი ატომური ენერჯის საერთაშორისო სააგენტოში მუშაობდა. იგი 1958 წელს ჩეხ იმუნობიოლოგზე, რეპროდუქციული იმუნოლოგიის დამფუძნებელ რადსლავ კინსკიზე დაქორწინდა. რადსლავ კინსკი (1928-2008) უძველესი ჩეხური არისტოკრატიული გვარის წარმომადგენელი იყო (https://cs.wikipedia.org/wiki/Radslav_Kinsk%C3%BD#cite_note-novinky-5). 1992 წელს რესტიტუციის შედეგად, კინსკების ოჯახს მორავიაში, ჟდირ-ნად-საზავოუში საგვარეულო ციხე-დარბაზი, მთელი ქონება და გრაფის ტიტული დაუბრუნდა. თამარსა და მის მეუღლეს ორი ვაჟი ჰყავთ: კონსტანტინ ნორბერტ და კარელ მიკულაშ (მიშელ ნიკოლა) კინსკები.

სურ. 3
დიმიტრი ამილახვარი

სურ. 4
ირინე დადიანი,
დიმიტრი ამილახვრის
მეუღლე

სურ. 5
თამარ დიმიტრის
ასული ამილახვარი-
კინსკა

დიმიტრი გიორგის ძე ამილახვარი (ჩიქოვანი, 2010: 10-12).

მშობლები:

♂ გიორგი ოთარის ძე ამილახვარი 1870-1924

♀ ნინო კონსტანტინეს ასული [ქსნის] ერისთავი 1876-1935

1927 ქორწინება: ირინე (ბეზა) იოსების ასული დადიანი 1904-1944

შვილები¹⁴:

♂ გიორგი 1928-1929

♂ ოთარი 1931-2002

♀ თამარი 1935-2019

ახლა გადავხედოთ ივანე ამილახვრის შთამომავლებს და შევადაროთ მონაცემები:

ივანე (ნიკო) გივის ძე ამილახვარი 1829-1905 (ჩიქოვანი, 2010: 18).

მშობლები:

დიმიტრი ამილახვრის შუათანა ვაჟი, ოთარი დიპლომატი იყო. მან პარიზის პოლიტიკური მეცნიერებების ინსტიტუტი, შემდეგ ადმინისტრაციის ნაციონალური სკოლა დაამთავრა. სხვადასხვა დროს მუშაობდა ალჟირში - საფრანგეთის საელჩოს პირველი მდივნის, მრჩევლის პოზიციებზე; ბრიუსელში - ევროპის კავშირში საფრანგეთის მუდმივ მისიაში და ა.შ. დაქორწინებული იყო მარგერიტ ქანე მაიეზე, შთამომავლობა არ დარჩენიათ. ოთარ ამილახვარი დაკრძალულია პარიზის ბანიოს სასაფლაოზე. ამავე სასაფლაოზე დაკრძალული არიან: თამარი, მათი დედა, ირინე დადიანი, მისი დები და მშობლები.

14 დიმიტრი ამილახვრისა და ირინე დადიანის შვილები დედისა (ირინეს დედის, თარხან-მოურავების მხრიდან) და მამის ხაზით (დიმიტრის დედის, ქსნის ერისთავების მხრიდან) სოლომონ I-ის შთამომავლები არიან (ჩიქოვანი, 2020: 102).

♂ გივი (ეგორ) ბარძიმის ძე ამილახვარი 1810-1877

♀ ანასტასია ლუარსაბის ასული [ქსნის] ერისთავი 1809-1886

ქორწინება:

♀ ანა ალექსანდრეს ასული [ქსნის] ერისთავი 1848-1934

შვილები:

♂ მიხეილი 1870-1872

♀ ნინო 1873-1933

♂ გივი 1874-1943

♀ მარტა 1875-1937

♂ ალექსანდრე 1876-?

♂ კონსტანტინე 1877-1927

♀ ელენე 1880-1883

♀ ანასტასია 1883-?

როგორც ვხედავთ, ივანე ამილახვარს საერთოდ არ ჰყავდა ვაჟი სახელად გიორგი. ადვილი მისახვედრია, რომ ამილახვრების სხვადასხვა შტოსთან გვაქვს საქმე. საგვარეულო სახელთაგან არც ერთი ივანე და გივი არ არის დიმიტრი ამილახვრის შტოში და, პირიქით, არც ერთი გიორგი და ოთარი ივანე ამილახვართან¹⁵.

საგულისხმოა ერთი ცნობა, რომელიც გაამყარებს ჩვენს დასკვნას. ერთ-ერთ გენეალოგიურ პორტალზე დიმიტრი ამილახვრის ქალიშვილის, თამარის შესახებ ვკითხულობთ, რომ მისი ნათლობა შედგა პარიზში, ხოლო ნათლია გივი ივანეს ძე ამილახვარი იყო (<https://nobility.pro/genealogy/individual.php?pid=I6047&ged=tree&lang=fr>). გივი ამილახვარი იმ ივანე ამილახვრის შვილია, რომელიც შეცდომით დიმიტრის პაპად არის მიჩნეული (<https://nobility.pro/ru/statya/770-amilakhvari-gi-vi-ivanovich.html>). პირველი მსოფლიო ომის გმირი, გივი ამილახვარი რუსეთის საიმპერატორო არმიის გენერალ-მაიორი იყო, საფრანგეთში ემიგრირების შემდეგ, პარიზში ტაქსის მძღოლად მუშაობდა¹⁶. თუკი

15 გენერალ-ადიუტანტი ივანე ამილახვარი 1905 წელს ქალაქ ბაქოსა და ბაქოს გუბერნიის გენერალ-გუბერნატორად დაინიშნა. თუმცა ჯანმრთელობის მდგომარეობის გამო, მალე გორში დაბრუნდა, იქვე გარდაიცვალა. დაკრძალულია ქაშვეთის ეკლესიაში.

16 გივი ამილახვარმა (1874-1943) 1892 წელს თბილისის კადეტთა კორპუსი დაამთავრა, 1896 წელს - სანქტ-პეტერბურგის პაჟთა კორპუსი. წარმატებით დაასრულა აგრეთვე სანქტ-პეტერბურგის კავალერიის ოფიცერთა სკოლა. მონაწილეობდა რუსეთ-იაპონიის ომში, დაჯილდოებულია წმ. ანას მე-4 ხარისხისა და წმ. სტანისლავის მე-3 ხარისხის ორდენებით. 1905-1914 წლებში კავკასიის მეფისნაცვლის ვორონცოვ-დაშკოვის ადიუტანტი იყო. პირველ მსოფლიო ომში დაღესტნის მე-2 პოლკს სარდლობდა; მიენიჭა პოლკოვნიკის წოდება, დააჯილდოვეს წმ. გიორგის მე-4 ხარისხის ორდენითა და რუსეთის იმპერიის გამორჩეული ჯილდოთი, სასაჩუქრე იარაღით - ოქროს

ივანე ამილახვარს დიმიტრის წინაპრად მივიჩნევთ, გამოდის, რომ მისი უმცროსი შვილი თამარი ბიძამ, მამის ძმამ მონათლა. მიუხედავად იმისა, რომ მართლმადიდებლობა არ კრძალავს ახლო ნათესავის ნათლობას, ქართული ეკლესიის ტრადიციის მიხედვით, საზოგადოდ ასეთი პრაქტიკა მიღებული არ არის.

ქართლის მსხვილი სათავადოს, საამილახოროს (მდ. ლეხურასა და ლიახვს შორის ტერიტორია) მფლობელები, მეფის მიერ დანიშნული მოხელენი - ამილახვრები, როგორც ცნობილია, ზევდგინიძეთა საგვარეულოდან მომდინარეობენ: „ხოლო შიდა ქართლს - ამილახორი, არამედ არა არს გვარი, გარნა წესი მეჯინიბეთუხუცობისა, ვითარცა უწოდებენ სპარსნი, ხოლო გვართ ზედგინიძე არს, და პატივცემული მეფეთაგან მთავრობით, ვითარცა აჩენს გუჯარნი მათნი“ (ვახუშტი, 1973: 34). თავდაპირველად, XV-XVI სს-ში მათ ზევდგინიძე-ამილახვრებად მოიხსენიებენ, XVII საუკუნიდან უკვე ამილახვრებად იწოდებიან. ჯერ კიდევ ზევდგინიძეთა საგვარეულოში დამკვიდრდა მათ მიერ ამილახორისა და გორის მოურავის სახელოების ფლობა და ზემო ქართლის სადროშოს სარდლობა (იოანე ბატონიშვილი, 1997: 19). ამას გარდა, ამილახვრებს მეფის კარზე სხვადასხვა დროს ეკავათ ემიკადასბაშის, ბოქაულთუხუცესის, ჩუხჩარეხის, მოლარეთუხუცესისა და სხვა თანამდებობები. საამილახოროს ცენტრი XIV-XVI სს-ში ზევდგინიძეების მიერ სამემკვიდრეოდ მიღებული სხვილოს მამული იყო. მოგვიანებით, XVII ს-ის დასაწყისიდან სათავადოს რეზიდენციამ ქვემო ჭალაში გადაინაცვლა. ამილახვართა მფლობელობაში შედიოდა შიომღვიმისა და სამთავისის მონასტრები, რომლებიც მათ საგვარეულო საძვალეებს წარმოადგენდნენ.

დიმიტრი და ივანე ამილახვრების წინაპრების უფრო სრული სურათის წარმოსაჩენად მივყვეთ თავად ამილახვართა გენეალოგიას. იოანე ბატონიშვილი თავის გენეალოგიურ შრომაში მოგვითხრობს,

ხმლით „მამაცობისთვის“ (1720 წელს ჯილდოს დაწესებიდან უკანასკნელად დაჯილდოებამდე 1917 წელს, სულ გაცემულია 2500-მდე ოქროს იარაღი). ოქტომბრის რევოლუციამდე ცოტა ხნით ადრე გენერალ-მაიორის წოდებამიიღო. 1923 წელს საფრანგეთში ემიგრაციაში წავიდა. ორჯერ იყო დაქორწინებული: პირველად ანა გრიგოლის ასულ კუზნეცოვაზე, მეორედ - ნ. იუნგერზე, შთამომავლობა არ დარჩენია. გივი ამილახვარი დაკრძალულია სენტ-ჟენევიე-დე-ბუას რუსულ სასაფლაოზე. ამავე სასაფლაოზე, რომელიც პარიზიდან 25 კმ-ის დაშორებით მდებარეობს, დაკრძალული არიან სხვა ქართველებიც (<https://nobility.pro/genealogy/placelist.php?parent%5B%5D=France&parent%5B%5D=Paris&parent%5B%5D=Sainte%20Genevieve%20des%20Bois&ged=tree>), მათ შორის, მერი შერვაშიძე და მისი მეუღლე გენერალი გიორგი (გიგუშა) ერისთავი, მისი ძმა გენერალი ალექსანდრე ერისთავი, ნინო მხეიძე, მერი შერვაშიძის დედა და სხვ.

რომ ამილახვარნი „განიყოფებიან სხვა-და-სხვა სახლად: 1) რევაზის შვილებად; 2) ქაიხოსროს შვილებად; 3) ბეჟანის შვილებად; 4) ერასტის შვილებად და იმის ძმის წულუბად; 5) გივის შვილებად. ხოლო პირველი თავადობისა ადგილი და ამილახრობა სპასპეტობა იყო რევაზის შვილთა, რომელნიც უფროსნი იქმნებოდენ სახლში, ხოლო სხვათა აქვნდათ მეორისა და მესამისა თავადისა ხარისხნი და პატივი“ (იოანე ბატონიშვილი, 1997: 19). „ისტორიული საბუთების მიხედვით, XVII ს-ის მეორე ნახევარში საამილახორო სახლის უფროსი გივი იოთამის ძე ამილახვარია. 1656 წელს როსტომ მეფემ მას ზემო ქართლის სარდლისა და გორის მოურავის სახელოები უწყალობა, რომლებიც მანამდე ანდუყაფარ ამილახორისთვის ჰქონდა ნაბოძები, მაგრამ გაცემულ საბუთზე ბეჭდის დასმამდე ანდუყაფარი გარდაიცვალა და ეს სახელოები მის ძმას, გივის (?-1700) გადასცა (პირთა ანოტირებული ლექსიკონი, 1991: 119-120). სხვა საბუთით დასტურდება როსტომ მეფის მიერ სასარდლო სარგოს გაჩენაც (პირთა ანოტირებული ლექსიკონი, 1991: 120). საბუთებიდან ირკვევა, რომ გივი ამილახორი დამდურებია თავის ძმისწულებს, იოთამსა და ავთანდილს. სახლიკაცებთან იგი მეფე ნაზარალი-ხანს, ქრისტეფორე მთავარეპისკოპოსსა და ქართლის დიდებულებს შეურიგებიათ, დაუდგენიათ ამილახორთა სახლის რიგი და სახლის უფროსად ისევ გივი დაუტოვებიათ (პირთა ანოტირებული ლექსიკონი, 1991: 121). გივი ამილახორის ძის, ანდუყაფარის (1665-168?) შვილი იყო ირანელთა წინააღმდეგ აჯანყებული გივი ამილახორი, საამილახოროს უფროსი, ზემო ქართლის სადროშოს სარდალი და გორის მოურავი (ჩიქოვანი, 2010: 3). რუსეთის არმიის კავალერიის გენერალი ივანე ამილახვარი ქართლის აჯანყების გამირის, გივი ამილახვრის მეხუთე თაობაა.

გივი (1689-1754)

დავით (დათუნა)(?-1800)

ბარძიმ (1781-1861)

გივი (1810-1877)

ივანე (1829-1905)

გივი ანდუყაფარის ძე ამილახვარს ჰყავდა ძმა, ოთარი, რომლისგანაც იღებს სათავეს დიმიტრი ამილახვრის შტო. ოთარ ანდუყაფარის ძიდან მოყოლებული დიმიტრი მეშვიდე თაობაა (ჩიქოვანი, 2010: 10).

ოთარი (?-1741)

რევაზ (1738-1775)

ოთარი (1756-1828)

გიორგი (1794-1853)

ოთარ (1827-1877)

გიორგი (1870-1924)

დიმიტრი (1906-1942)

XVII ს-ის მეორე ნახევრიდან საამილახვროს უფროსობა, ზემო

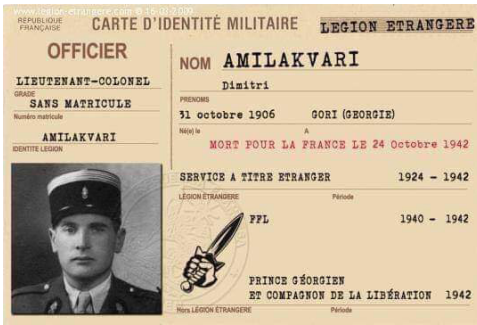
ქართლის სადროშოს სარდლობა და გორის მოურაობა, ძირითადად ივანე ამილახვრის წინაპრებს შორის გვხვდება. დიმიტრი ამილახვრის შტოში XVIII ს-ის მეორე ნახევარში სათავადო სახლის უფროსად ჯერ რევაზ ოთარის ძე ამილახვარი ჩანს¹⁷, შემდეგ ოთარ რევაზის ძე (1756-1828), კრწანისის ომის მონაწილე, იულონ ბატონიშვილის ცოლისძმა (ტუხაშვილი, 1975: 392). ამ უკანასკნელის მხარდაჭერის გამო, ბატონიშვილებს შორის ტახტისთვის ბრძოლაში, 1801 წელს მან ამილახვრობა დაკარგა, სამაგიეროდ, რუსეთის არმიის გენერალ-მაიორის წოდება მიიღო.

ახლა პასუხი გავცეთ კითხვის მეორე ნაწილს - შემთხვევითია თუ არა ივანე ამილახვართან დიმიტრი ამილახვრის დაკავშირება. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, გასული საუკუნის 70-იან წლებში სამეცნიერო ლიტერატურაში ივანე და დიმიტრი ამილახვრების ნათესაობის საკითხი არ დამდგარა. ეს კავშირი ბოლო დროს მრავალრიცხოვან ინტერნეტგამოცემებში, ვიკიმედიის პლატფორმის პროექტებსა და ბეჭდურ მედიაში გაჩნდა. რუსულენოვან რესურსებში ყველგან, სადაც კი ივანე ამილახვრის შესახებ არის მოთხრობილი, მითითებულია, რომ იგი ლეიტენანტ-კოლონელის დიმიტრი ამილახვრის პაპაა. ზოგჯერ დიმიტრი ამილახვარი საფრანგეთის წინააღმდეგობის მოძრაობის რუს გმირად სახელდება.

დიმიტრი ამილახვრის ბიოგრაფიაში არის ერთი დეტალი, რომელიც უნებურად ხელს უწყობს ამ ტენდენციის გავრცელებას. დიმიტრი დაიბადა ჩრდილო კავკასიაში, სოფელ ბაზორკინოში. ბაზორკინო (დღევანდელი ჩერმენი) დღეს ჩრდილო ოსეთის საზღვრებშია, მაშინ ჩეჩნეთის პატარა დასახლებული პუნქტი იყო. თამარ ამილახვრის მოგონებიდან ცნობილია, რომ მისი ბებია ფეხმძიმობისას 1905 წლის რევოლუციის დროინდელ არეულობას გორიდან გაარიდეს (Huet, 2020: 17). არც ის არის გამორიცხული, რომ გიორგი ამილახვარი ამ დროს ჩრდილო კავკასიაში მსახურობდა და ოჯახიც მასთან ერთად იყო. ყოველ შემთხვევაში, დიმიტრი ამილახვრისთვის დაბადების ადგილის მიხედვით, ოჯახის მიერ შერქმეული მეტსახელი „ბაზორკა“, მას სიცოცხლის ბოლომდე შემორჩა. ჟან-პოლ უეტი შენიშნავს, რომ სამოქალაქო აქტების ჩანაწერებში დიმიტრი ამილახვრის დაბადების ადგილად მითითებულია გორი და არა ბაზორკინო. ამას კი იმით ხსნის, რომ ნათლობის მოწმობამ დაბადების მოწმობა ჩაანაცვლა (Huet, 2020: 17).

აღსანიშნავია, რომ ოფიცრის სარეგისტრაციო ბარათში, რომელიც დაცულია დიმიტრი ამილახვრის პირად საქმეში (41/37248, საფრანგეთის თავდაცვის სამინისტროსა და შეიარაღებული ძალების არქივი), ჩა-

17 რევაზ ოთარის ძე ამილახვრის ქალიშვილი, სალომე ცოლად ჰყავდა ერეკლე II-ის ვაჟს, იულონ ბატონიშვილს.

სურ. 6

დიმიტრი ამილახვრის სამხედრო მოწმობა. აქ დაბადების ადგილად გორი წერია, თუმცა რიცხვი და თვე 31 ოქტომბერია მითითებული.

სწორებულია დაბადების თვე და რიცხვი (ძვ. სტილით 31 ოქტომბერი შეცვლილია 12 ნოემბრით), დაბადების ადგილად კი ბაზორკინოს ნაცვლად გორია მითითებული. სამოქალაქო აქტში შესწორება 1-ლი უცხოური პოლკის მეთაურის 1939 წლის 2 სექტემბრის გადაწყვეტილებით არის ნებადართული (Huet, 2020: 18).

საფრანგეთში არც ახლა და მით უმეტეს, არც დიმიტრი ამილახვრის სიცოცხლეში ექვეყნებ არავის დაუყენებია მისი ქართული წარმომავლობა. ამას მოწმობს ჩვენ მიერ არაერთგზის ციტირებული

ჟან-პოლ უეტის წიგნი, რომლის პირველ, ბავშვობისა და ყრმობის ამსახველ თავში, მოთხრობილია ამილახვართა საგვარეულოს წარმომავლობის, გერბის, აგრეთვე იოთამ ზედგინიძის გამირობისა და გიორგი VIII-ის შესახებ¹⁸.

დიმიტრი ამილახვრის ბიოგრაფიაში არაერთი უზუსტობაა. მაგალითად, ლიტერატურაში აღნიშნულია, რომ ამილახვარი საპატიო ლეგიონის ორდენით სიკვდილის შემდეგ დააჯილდოვეს. სინამდვილეში, როგორც ზემოთ მივუთითეთ, საპატიო ლეგიონის კავალერის ორდენზე იგი 1940 წელს იყო ნომინირებული. აგრეთვე ხშირად აღრეულია ელ-ალამეინის ადგილმდებარეობა. ელ-ალამეინი ეგვიპტეში მდებარეობს და არა ლიბიაში და იქვე სამხედრო სასაფლაოზე არის დაკრძალული დიმიტრი ამილახვარი. ამ დეტალებს, რა თქმა უნდა, დიდი მნიშვნელობა აქვს, მაგრამ უმთავრესი მაინც მიმოქცევაში მისი წინაპრების შესახებ დაზუსტებული ინფორმაციის შემოტანაა¹⁹. ეს ინფორმაცია კი, პირველ

18 მაგრამ, ამავე დროს, 1999 წლიდან საფრანგეთში გამოდის სერია „რუსული ემიგრაცია ფოტოსურათებში, საფრანგეთი 1917-1947“, გამოცემის ავტორია ანდრეი კორლიაკოვი. სერიის ერთ-ერთმა ალბომმა 2006 წელს ვერიტასის პრემია მიიღო საუკეთესო ისტორიული ნაშრომისთვის. სწორედ ამ წიგნში ანბანურად დალაგებულ სხვა რუს ემიგრანტთა გვარებს შორის გვხვდება ამილახვრების ოჯახი. სერიის გამოცემაში „პატივი და ღირსება“ რუსული ემიგრაციის იმ წარმომადგენლების ფოტოები და ანოტაციებია, რომლებმაც განსაკუთრებული წვლილი შეიტანეს საფრანგეთის ისტორიაში, მათ შორისაა დიმიტრი ამილახვარიც.

19 რამდენიმე თვის განმავლობაში ვთანამშრომლობდი ზემოხსენებულ გამომცემლობასთან (Lemme Edit), რომელმაც დაბეჭდა პირველი წიგნი დიმიტრი ამილახვრის შესახებ. სულ ახლახან გამოვიდა წიგნის მეორე შევ-

რიგში, უნდა აისახოს სამეცნიერო გამოცემებში, აგრეთვე ბეჭდურ და სოციალურ მედიაში, ქართულ და უცხოენოვან ვიკიპედიებში.

გამოყენებული ლიტერატურა:

vakhush't'i bat'onishvili. (1959). *aghts'era sameposa sakart'velosa. kart'lis tskhovreba*. t'. IV. t'ekst'i dadgenili q'vela dziritadi khelnats'eris mikhedvit s. q'aukhchishvilis mier. tb.: gamomtsemloba "merani". (ვახუშტი ბატონიშვილი. (1973). *აღწერა სამეფოსა საქართველოსა*. ქართლის ცხოვრება. ტ. IV. ტექსტი დადგენილი ყველა ძირითადი ხელნაწერის მიხედვით ს. ყაუხჩიშვილის მიერ. თბ.: გამომცემლობა „მერანი“).

gsiem 7613-15. sergi makalatiash sakhelobis goris istoriul-etnografiuli muzeumi. (გსიემ 7613-15, სერგი მაკალათიას სახელობის გორის ისტორიულ-ეთნოგრაფიული მუზეუმი).

ioane bagrat'ioni. (1997). *shemoklebit aghts'era sakart'velosa shina mtskhovreba tavadta da aznaurta gvarebisa*. tb. (იოანე ბაგრატიონი. (1997). *შემოკლებით აღწერა საქართველოსა შინა მცხოვრებთა თავადთა და აზნაურთა გვარებისა*. თბ.).

magrakvelidze, r. (1975). *amilakhvari ivane gives dze. kartuli sabtchota entsiklopedia*. t'. 1, tb. (მაგრაქველიძე, რ. (1975). *ამილახვარი ივანე გივის ძე*. ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია. ტ. 1, თბ.).

pirta anot'irebuli leksik'oni. (1991). XI-XVII ss. kart'uli ist'oriuli sabutebis mikhedvit. I. tb.: gamomtsemloba "metsniereba" (პირთა ანოტირებული ლექსიკონი. (1991). XI-XVII სს. ქართული ისტორიული საბუთების მიხედვით. ტ. I. თბ.: გამომცემლობა „მეცნიერება“).

zhordania, g. (1975). *amilakhvari dimitri giorgis dze*. t'. 1, tb. (ჯორდანია, გ. (1975). *ამილახვარი დიმიტრი გიორგის ძე*. ტ. 1, თბ.).

zhordania, g. (1997). *amilakhvari dimitri giorgis dze. entsik'lopedia "sakart'velo"*. t'. 1, tb.: (ჯორდანია, გ. (1997). *ამილახვარი დიმიტრი გიორგის ძე*. ენციკლოპედია „საქართველო“. ტ. 1, თბ.)

t'ukhashvili, l. (1975). *amilakhvari otar revazis dze. kse*. t'. 1, tb.: (ტუხაშვილი, ლ. (1975). *ამილახვარი ოთარ რევაზის ძე*. ქსე. ტ. 1, თბ.)

kartl-k'akhetis tavadebi da aznaurebi. (2005). pot'ot'ipiuri gamotsema. z. ch'umburidzis redaktsiit. tb.: gamomtsemloba "art'anuji". (ქართლ-კახეთის თავადები და აზნაურები. (2005). ფოტოტიპირი გამოცემა. ზ. ჭუმბურიძის რედაქციით. თბ.: გამომცემლობა „არტანუჯი“.)

სებული და გადამუშავებული გამოცემის 1-ლი სპეციალური ტირაჟი - მე-13 ნახევარბრიგადა. ამ თანამშრომლობის შედეგად, გასწორდა ბევრი უზუსტობა, დადგინდა ამილახვართა ისტორიის დეტალები, დაემატა ფოტოები, რომლებიც სერგი მაკალათიას სახელობის გორის ისტორიულ-ეთნოგრაფიულ მუზეუმში ინახება. მათთვის უცნობი იყო აგრეთვე მორის როსტანის სონეტი დიმიტრი ამილახვრისადმი. რევაზ თაბუკაშვილის ფილმის („ფურცლები ფრანგული დღიურიდან“) წყალობით, მოვახერხე სონეტის ტექსტის აღდგენა, რომელიც ასევე შევიდა წიგნში. მეორე გამოცემა 2022 წლის დასაწყისშია დაგეგმილი.

chikovani, i. (2010). *tavad amilakhvarta sagvareulo*. tsipruli bibliotek'a "iverieli". iuri chikovani k'olektsia. (ჩიქოვანი, ი. (2010). *თავად ამილახვართა საგვარეულო*. ციფრული ბიბლიოთეკა „ივერიელი“. იური ჩიქოვანის კოლექცია. <https://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/8443>

chikovani, i. (2020). *mepesolomon I da misi shtamomavloba* (genealogiuri gamokvleva). tb.: gamomtsemloba "griponi". (ჩიქოვანი, ი. (2020). *მეფე სოლომონ I და მისი შთამომავლობა* (გენეალოგიური გამოკვლევა). თბ.: გამომცემლობა „გრიფონი“).

gazet'i "Molodëzh Gruzii" (1970). #30 (6959). (გაზეთი „Молодёжь Грузии“ (1970). #30 (6959).

De Gaulle, C. (1990). *Mémoires de guerre, Tome 2 «L'Unité - 1942-1944»*, Presses Pocket.

Huet, J.-P. (2020). *Dimitri Amilakvari, un prince combattant*. Lemme Edit.

Huet, J.-P. (2021). *Dimitri Amilakvari, un prince combattant*. 2e éd. revue et augmentée. (2e édition, 1e tirage spécial 13e DBLE). Lemme Edit.

Ross, N. (2021). *Entre Hitler et Staline - Russes blancs et Soviétiques en Europe durant la Seconde Guerre mondiale*. Editions des Syrtes.

<http://divisionfrancaiselibre.eklablog.com/portrait-du-lieutenant-colonel-dimitri-amilakvari-13-d-b-l-e-1906-1942-a117553850>

<http://amalep.free.fr/le/grands/amilakvari/amilakvari03.htm>

<https://nobility.pro/genealogy/individual.php?pid=I6047&ged=tree&lang=fr>

<https://nobility.pro/ru/statya/770-amilakhvari-givi-ivanovich.html>

<https://nobility.pro/genealogy/placelist.php?parent%5B%5D=France&parent%5B%5D=Paris&parent%5B%5D=Sainte%20Genevieve%20des%20Bois&ged=tree>

https://cs.wikipedia.org/wiki/Radslav_Kinsk%C3%BD#cite_note-novinky-5

Кто был дедом Дмитрия Амилахвари – легендарного героя Французского Иностранного легиона?

Русудан Лабадзе

Доктор истории

Старший специалист Национальная академия наук Грузии

ORCID ID: 0000-0001-5735-5417

rusudan.labadze@tsu.ge

+995 593 394 393

Резюме

В биографии командира 13-й полубригады Французского Иностранного легиона - Дмитрия («Базорка») Амилахвари (1906-1942), убитого во время Североафриканской кампании второй мировой войны в Эль-Аламейне, немало непроверенных фактов. В сентябре 2020 года

французское издательство Lemme Edit, издающее историческую литературу об известных военных и политических деятелях, выпустило книгу «Дмитрий Амилахвари - Сражающийся принц». Это первая книга, которой Франция почтила память подполковника Дмитрия Амилахвари, «Соратника Освобождения». Автор книги цитирует исторические сведения о княжеском роде Зедгинидзе-Амилахвари, а Дмитрия Амилахвари представляет внуком Ивана Амилахвари (1829–1905), генерала от кавалерии Русской Императорской Армии, героя Кавказкой войны. Иван Амилахвари упоминается дедом Дмитрия Амилахвари и в его биографии, размещенной на веб-сайте Министерства вооруженных сил Франции.

Вопрос о предках Дмитрия Амилахвари специально не исследовался в грузинской научной литературе. Ученые либо вообще не обращаются к этому вопросу, либо называют его внуком Ивана Амилахвари. К этому можно добавить множество Интернет-ресурсов, которые под влиянием Википедии (в основном русской и английской) также утверждают, что Дмитрий Амилахвари потомок известного генерала. Наконец, следует отметить, что в феврале 2021 года во Франции вышла книга Николая Росса «Между Гитлером и Сталиным: белые и советские русские в Европе во время Второй мировой войны», в которой среди других представителей русской «белой эмиграции» (!) рассмотрена биография Дмитрия Амилахвари.

На самом деле, кто же отец Дмитрия Амилахвари - Георгий Иванович Амилахвари или Георгий Отарович Амилахвари? Случайно ли, то что Ивана Гивича Амилахори, князя из Квемо-Чала связывают с Амилахварами другой ветви, из Отаршени и почему так важно установить достоверность этого факта?

В статье с использованием документальных источников, генеалогических таблиц княжеского рода Амилахвари и генеалогических порталов установлено, что дедом Дмитрия Амилахвари был не генерал от кавалерии Иван Гивич Амилахвари, а Отар Георгиевич Амилахвари, потомок другой линии этого старинного рода.

Ключевые слова: Дмитрий Амилахвари, Французский Иностраннный легион, Эль-Аламейн, княжеский рода Амилахвари, Иван Амилахвари.